

Համարը ՀՕ-345-Ն

Տիպը Օրենք

Սկզբնաղբյուրը Միասնական կայք 2022.10.03-

2022.10.16 Պաշտոնական

հրապարակման օրը 04.10.2022

Ընդունող մարմինը ՀՀ Ազգային ժողով

Ստորագրող մարմինը ՀՀ Նախագահ

Վավերացնող մարմինը

Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը 05.10.2023

Տեսակը Հիմնական

Կարգավիճակը Գործում է

Ընդունման վայրը Երևան

Ընդունման ամսաթիվը 14.09.2022

Ստորագրման ամսաթիվը 03.10.2022

Վավերացման ամսաթիվը

Ուժը կորցնելու ամսաթիվը

☒ Փոփոխողներ և ինկորպորացիաներ

ՀՀ ՕՐԵՆՔԸ ՍԵՐՄԵՐԻ ԵՎ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2022 թվականի սեպտեմբերի 14-ին

ՍԵՐՄԵՐԻ ԵՎ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ ՄԱՍԻՆ

Գ Լ ՈՒ Խ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Օրենքի կարգավորման առարկան

1. Սույն օրենքը կարգավորում է օգտագործման թույլտվություն ունեցող բույսերի սորտերի և հիբրիդների գրանցման, սերմերի, տնկանյութի արտադրության, վերարտադրության, հավաստագրման, փոխադրումների, պահպանության, իրացման և օգտագործման հետ կապված հարաբերությունները:

2. Սույն օրենքը տարածվում է արտադրության կամ վերարտադրության համար նախատեսված տեղական ու ներկրված բոլոր տեսակի մշակաբույսերի, զարդաբույսերի (դեկորատիվ), վայրիաճ մարգագետնային կերաբույսերի և անտառային բույսերի սերմերի, տնկանյութի վրա:

3. Սույն օրենքը կիրառելի չէ գենային ինժեներիայի եղանակով ստացված և գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմ համարվող սորտերի և հիբրիդների գրանցման, սերմերի և տնկանյութի արտադրության, վերարտադրության, հավաստագրման, փոխադրման, պահպանության, իրացման և օգտագործման դեպքում:

Հոդված 2. Սերմերի և տնկանյութի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությունը

1. Սերմերի և տնկանյութի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությունը բաղկացած է սույն օրենքից և Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներից ու իրավական ակտերից:

2. Եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված են այլ դրույթներ, ապա գործում են միջազգային պայմանագրերի դրույթները:

Հոդված 3. Սերմերի և տնկանյութի արտադրության հիմնական խնդիրները

- 1) Սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության հիմնական խնդիրներն են՝
 - 1) մշակաբույսերի սերմերի, տնկանյութի արտադրության և վերարտադրության գործնական կիրառելի համակարգերի հիմնումը և զարգացումը.
 - 2) սորտաթափաբան, սորտափոխարինման և սորտափորձարկման գործընթացում մշակաբույսերի սորտերի և տնկանյութի ձևերի տնտեսական և կենսաբանական արժեքավոր հատկանիշների պահպանությունն ու վերարտադրությունը.
 - 3) Հայաստանի Հանրապետության բնակլիմայական պայմաններին լավ հարմարվող մշակաբույսերի նոր սորտերի կամ հիբրիդների և տնկանյութի նոր ձևերի արագացված բազմացումը.
 - 4) Հայաստանի Հանրապետությունում տարածված, տեղաձին (աբորիգեն) ու հազվագյուտ սորտերի և տնկանյութի ձևերի գենետիկական պաշարների պահպանությունն ու վերարտադրությունը.
 - 5) գիտական մեթոդների կիրառմամբ սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության կազմակերպումը.
 - 6) սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության զարգացմանը նպաստող ժամանակակից տեղեկատվական շտեմարանների ստեղծումը:

Հոդված 4. Օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

- 11 Սույն օրենքում օգտագործվում են հետևյալ հիմնական հասկացությունները.
 - 1) **սերմ**՝ սորտերի պահպանության և վերարտադրության նպատակով օգտագործվող բույսի ժառանգականությունը կրող գեներատիվ օրգան.
 - 2) **տնկանյութ**՝ բազմամյա (որոշ միամյա) բույսերի վեգետատիվ կամ սերմնային բազմացման մեթոդների կիրառման միջոցով ստացված դուստր բույսեր.
 - 3) **տնկաբանային արտադրություն**՝ տարբեր մեթոդների և եղանակների կիրառմամբ բույսերի տնկանյութի վերարտադրությամբ զբաղվող բուսաբուծության ոլորտ.
 - 4) **սերմնաբուծություն**՝ սորտաթափաբան և սորտափոխարինման իրականացման նպատակով բույսերի շրջանացված սորտերի սերմերի զանգվածային բազմացմամբ զբաղվող բուսաբուծության ոլորտ.
 - 5) **նախահիմնային (օրիգինալ) սերմեր**՝ ընտրասերմողի կամ սորտը պահպանողի արտադրած, սերմնաբուծության բնագավառում գործող տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նորմատիվային այլ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող, տվյալ սորտի առանձնահատկություններն ամբողջությամբ կրող սերմեր.
 - 6) **հիմնային (սուպերէլիտային, էլիտային) սերմեր (սուպերէլիտա, էլիտա)**՝ սերմնաբուծության բնագավառում գործող տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նորմատիվային այլ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող, նախահիմնային սերմերից ստացված սերմեր.
 - 7) **վերարտադրված սերմեր**՝ սերմնաբուծության բնագավառում գործող տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նորմատիվային այլ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող հիմնային սերմերից ստացված սերմեր.
 - 8) **հիբրիդային սերմեր**՝ սերմնաբուծության բնագավառում գործող տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նորմատիվային այլ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող, ծնողական տարբեր ձևերի տրամախաչման միջոցով ստացված առաջին սերնդի (F1) սերմեր.
 - 9) **բազմամյա բույսերի ելակետային (նախահիմնային) տնկանյութ**՝ մայր բույսերի ժառանգականության պահպանման ու հետագա բազմացման նպատակով ընտրասերման (սելեկցիոն) աշխատանքների արդյունքով ստացված սորտերի, նույնականների (կլոնների) մասեր կամ վիրուսազերծ ամբողջական բույսեր.
 - 10) **բազմամյա բույսերի հիմնային (սուպերէլիտային, էլիտային) տնկանյութ**՝ մայրուտների համար նախատեսված և ելակետային տնկանյութի հաջորդիվ բազմացման արդյունքով ստացված վիրուսազերծ ամբողջական բույսեր կամ սորտերի և նույնականների (կլոնների) մասեր.
 - 11) **բազմամյա բույսերի հավաստագրված տնկանյութ**՝ արտադրական այգեհիմնման համար նախատեսված և հիմնային տնկանյութի վեգետատիվ բազմացումից ստացված սորտի անփոփոխ ժառանգականությունը կրող առավել վարակածին վիրուսազերծությունն ստուգված ամբողջական բույսեր.
 - 12) **բազմամյա բույսերի վերարտադրված տնկանյութ**՝ բազմամյա բույսերի հավաստագրված տնկանյութի հաջորդիվ երեք սերունդներն ընդգրկող բուսաճային (վեգետատիվ) բազմացման միջոցով ստացված և վիրուսազերծությունը (առավել վարակածին հարուցիչներից) ստուգված ամբողջական բույսեր.
 - 13) **բազմամյա բույսերի շաքբային (սովորական) տնկանյութ**՝ բազմամյա բույսերի հավաստագրված տնկանյութի չորրորդ և հաջորդիվ վերարտադրությունների վեգետատիվ բազմացման միջոցով ստացված, առողջացման և ստուգման չենթարկված ամբողջական բույսեր.
 - 14) **տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկում**՝ լիազոր մարմնի կողմից բույսերի սորտերի տարբերիչ առանձնահատկությունը, միատարրությունը, կայունությունը, հանրապետության բնակլիմայական պայմաններին նրանց հարմարվողականությունը, մշակության գոտում (գոտիներում) հանրաճանաչ սորտերի համեմատությամբ նրանց տնտեսական արդյունավետությունը որոշելու նպատակով կատարվող դաշտային և

լաբորատոր համալիր փորձարկումներ.

15) **օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտ**՝ տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկումներ անցած, օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի ցանկում գրանցված սորտ.

16) **սերմերի արտադրության հերթագայություն**՝ բույսի տվյալ տեսակի օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի ցանկում գրանցված սորտերի սերմերի արտադրության և հավաստագրման նպատակով կիրառվող կանոնների, հրահանգների, ցուցումների և երաշխավորությունների համալիր.

17) **տնկարանային արտադրության հերթագայություն**՝ բույսի տվյալ տեսակի օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի ցանկում գրանցված սորտերի տնկանյութի արտադրության և հավաստագրման նպատակով կիրառվող կանոնների, հրահանգների, ցուցումների և երաշխավորությունների համալիր.

18) **տնկարանային արտադրության առաջնային օղակ**՝ բազմամյա մշակաբույսերի մայրուտներ և սորտընտրանի (կոլեկցիոն, հավաքածու) այգիներ, որոնք ստեղծված են հիմնական տնկարաններում գրանցված սորտերի էլակետային տնկանյութով մայր բույսերի ժառանգականության պահպանման, ուսումնասիրության ու հետագա բազմացման նպատակով.

19) **սերմերի և տնկանյութի հավաստագրում**՝ սերմերի և տնկանյութի սորտային պատկանելության, սերմերի ցանքային և տնկանյութի ապրանքային որակների՝ տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների, սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության բնագավառում գործող նորմատիվային այլ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանությունը որոշելու նպատակով սահմանված միջոցառումների համալիր (դաշտային փորձարկումներ, լաբորատոր հետազոտություններ).

20) **սերմերի հավաստագիր**՝ օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի սերմերի ծագումը, ցանքային պիտանիությունը և տեխնիկական կանոնակարգերին, պետական չափորոշիչներին և սերմնաբուծության բնագավառում գործող նորմատիվային այլ փաստաթղթերին դրանց համապատասխանությունը հավաստող փաստաթուղթ.

21) **տնկանյութի հավաստագիր**՝ տնկանյութի սորտային պատկանելությունը, ապրանքային որակները և տեխնիկական կանոնակարգերին, պետական չափորոշիչներին և տնկանյութի արտադրության բնագավառում գործող նորմատիվային այլ փաստաթղթերին դրանց համապատասխանությունը հավաստող փաստաթուղթ.

22) **բուսաբանական հատկանիշների ստուգիչ փորձարկում**՝ հատուկ այգետարածքների (մայրուտների) և հողակտորների վրա սերմերի ցանքի և բազմամյա մշակաբույսերի մայր բույսերի սորտային պատկանելության հետագա ստուգումների միջոցով սերմերի և մայր բույսերի որոշակի սորտի պատկանելության և սերմերի ու մայր բույսերի որակական ցուցանիշների որոշման նպատակով լիազոր մարմնի կողմից կատարվող դաշտային փորձարկումների և միջոցառումների համալիր.

23) **սերմերի և տնկանյութի սորտային հատկանիշներ**՝ տվյալ սորտի տարբերիչ առանձնահատկությունները, կայունությունը, միատարրությունը բնորոշող հատկությունների և հատկանիշների նույնականացման համալիր.

24) **տնկանյութի ապրանքային որակ**՝ տնկանյութի կենսաչափագրական (բիոմետրիկ) չափումների և բուսասանիտարական վիճակի համալիր, որոնց հիման վրա տեսակավորվում է տնկանյութի խմբաբանակը և որոշվում է դրա տնտեսական պիտանելիությունը.

25) **դաշտային հետազոտություններ (ապրոբացիա)**՝ սերմնադաշտերի, մայրուտների և տնկարանային հողակտորների վրա սերմերի ցանքի և բազմամյա մշակաբույսերի տեսակային և սորտային պատկանելության, սորտային մաքրության ու միատարրության նույնականացում, հողակտորների՝ մոլախոտերով, մշակաբույսերի հիվանդություններով ու վնասատուներով վարակվածության որոշման միջոցառումներ.

26) **դաշտային հետազոտող (ապրոբատոր)**՝ սերմնադաշտերի և տնկարանների դաշտային հետազոտությունների և հսկումների կատարող.

27) **մշակաբույսեր**՝ արտադրությունում օգտագործվող հացահատիկային, հատիկաընդեղեն, պալարապտղավոր, կերային, տեխնիկական, բանջարաբուստանային բույսեր, ծաղկաբույսեր, դեղաբույսեր, պտղահատապտղային բույսեր, վազեր (ծառեր, թփեր), ուտելի սնկեր.

28) **լիազոր մարմին**՝ գյուղատնտեսության բնագավառում քաղաքականություն մշակող:

Գ Լ ՈՒ Ն 2

ՍՈՐՏԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՍԵՐՄԵՐԻ ԵՎ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԱՎԱՍՏԱԳՐՈՒՄԸ, ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄՆ ՈՒ ԱՐՏԱՀԱՆՈՒՄԸ

Հոդված 5. Օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի և տնկանյութի ցանկը

1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օգտագործման և հետագա բազմացման նպատակով թույլատրվում են այն սորտերն ու հիբրիդները և տնկանյութի այն ձևերը, որոնք անցել են տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկում և գրանցվել են օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի և հիբրիդների ցանկում:

2) Օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի և հիբրիդների ցանկը վարում, հաստատում և տարեկան առնվազն մեկ անգամ հրապարակում է լիազոր մարմինը:

3. Հայաստանի Հանրապետությունում տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկումների ենթակա բույսերի տեսակների ցանկը սահմանում է լիազոր մարմինը:

4. Տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկումների կազմակերպման, օգտագործման թույլտվություն ունեցող սորտերի և հիբրիդների ցանկում դրանց գրանցման և գրանցումից հանելու կարգը սահմանում է Կառավարությունը:

5՝ Սույն հոդվածի 1-ին կետով սահմանված պահանջի խախտումը հանգեցնում է վարչական պատասխանատվության օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 6. Մշակաբույսերի սերմնաբուծության և տնկարանային արտադրության քայլերի հերթագայությունը (սխեման)

1. Մշակաբույսերի սերմնաբուծության և տնկարանային արտադրության հերթագայությունը (սխեման) սահմանում է լիազոր մարմինը:

2. Սերմերի սորտային և տնկանյութի ձևերի պատկանելության, սերմերի որակի և տնկանյութի ապրանքային ցուցանիշների որոշման նպատակով հանրապետությունում օգտագործվում են միասնական մեթոդներ, հասկացություններ, տեխնիկական միջոցներ և կանոնակարգեր, չափորոշիչներ, նորմատիվային նույնականացված պահանջներ, որակի ամրագրման փաստաթղթերի ձևեր, այլ նորմատիվային փաստաթղթեր:

3. Սերմերի և տնկանյութի սորտային պատկանելության, մաքրության և սերմերի որակի ու տնկանյութի ապրանքային ցուցանիշների ամրագրման փաստաթղթերի ձևերը սահմանում է լիազոր մարմինը:

4. Սերմնաբուծության հերթագայությամբ սահմանվում են սերմերի հետևյալ դասերը.

- 1) նախահիմնային (օրիգինալ) սերմեր.
- 2) հիմնային (սուպերէլիտային, էլիտային) սերմեր.
- 3) վերարտադրված սերմեր (առաջին և երկրորդ վերարտադրությունների, հիբրիդային առաջին և երկրորդ սերունդների սերմեր):

5. Տնկարանային արտադրությամբ սահմանվում են տնկանյութի հետևյալ կարգերը.

- 1) էլակետային (նախահիմնային) տնկանյութ.
- 2) հիմնային (սուպերէլիտային, էլիտային) տնկանյութ.
- 3) հավաստագրված տնկանյութ.
- 4) վերարտադրված տնկանյութ.
- 5) սովորական տնկանյութ:

Հոդված 7. Սերմերի որակի և տնկանյութի ապրանքային որակի որոշումը

1՝ Սերմերի որակը և տնկանյութի ապրանքային որակը բնութագրվում են սորտային պատկանելությամբ, սորտային մաքրությամբ, վերարտադրությամբ, դասերով և կարգերով:

2՝ Սերմերի և տնկանյութի սորտային պատկանելությունն ու մաքրությունը, դասը և կարգը որոշվում են դաշտային հետազոտությունների և լաբորատոր փորձարկումների միջոցով:

3՝ Մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի սորտային պատկանելությունը յուրաքանչյուր մշակաբույսի, տնկանյութի կարգի և սերմերի դասի համար առանձին որոշվում է սերմնադաշտերի (ցանքատարածությունների), սորտընտրանի այգիների, մայրուտների (կոլեկցիոն այգիների) և տնկարանային տարածքների դաշտային հետազոտությունների, բուսաբանական հատկանիշների ստուգիչ գնահատման և լաբորատոր հետազոտությունների միջոցով:

4՝ Մշակաբույսերի սերմնադաշտերի և տնկարանային տարածքների դաշտային հետազոտությունները կատարվում են սերմ արտադրողի և տնկանյութ արտադրողի հայտի հիման վրա: Հայտի ներկայացման կարգը սահմանում է լիազոր մարմինը:

5՝ Դաշտային հետազոտողների հավատարմագրման կարգը և սերմնադաշտերի ու տնկարանային տարածքների դաշտային հետազոտությունների հայտի ձևը սահմանում է լիազոր մարմինը:

6՝ Սերմերի և տնկանյութի որակական ցուցանիշների լաբորատոր հետազոտությունների կատարման նպատակով մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի խմբաքանակից կատարվում է նմուշառում:

7՝ Մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի խմբաքանակից նմուշառման կարգը և նմուշառման ակտի ձևը սահմանում է լիազոր մարմինը:

8՝ Սերմերի և տնկանյութի որակական ցուցանիշների լաբորատոր հետազոտությունները կատարում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հավատարմագրված լաբորատորիաները:

Հոդված 8. Սերմերի և տնկանյութի հավաստագրումը

1. Նախահիմնային, հիմնային, վերարտադրված սերմերը և ելակետային, հիմնային, հավաստագրված, վերարտադրված և սովորական տնկանյութերը ենթակա են պարտադիր հավաստագրման:
2. Պարտադիր հավաստագրման ենթակա բույսերի տեսակների ցանկը, հավաստագրման ժամկետը, կարգը և այդ նպատակով օգտագործվող ձևաթղթերը սահմանում է Կառավարությունը:
3. Հավաստագրման գործընթացն իրականացնում և հավաստագիր տրամադրում է լիազոր մարմինը:
4. Հավաստագրման ընթացակարգով նախատեսված պահանջները բավարարող սերմերին, տնկանյութին և դրանց խմբաքանակներին տրվում է դրանց ծագումն ու որակը վավերացնող հավաստագիր, իսկ այդ պահանջները չբավարարող սերմերին ու տնկանյութին՝ փորձարկումների արդյունքների մասին արձանագրություն:
5. Հայաստանի Հանրապետությունից արտահանման համար նախատեսված սերմերի տարբեր դասերի և տնկանյութի տարբեր կարգերի որակական ցուցանիշները գնահատվում են միջազգային իրավասու կազմակերպությունների սահմանած ընթացակարգով:
6. Անձնական օգտագործման համար արտադրվող և օգտագործվող սերմերն ու տնկանյութը կարող են չհավաստագրվել, չունենալ տրտային պատկանելության և սերմերի որակական ցուցանիշները հավաստող փաստաթղթեր:
7. Լիազոր մարմինը կատարում է հավաստագրված սերմեր և տնկանյութ արտադրողների, ներկրողների և արտահանողների հաշվառում:
8. Հավաստագրված սերմեր և տնկանյութ արտադրողների, ներկրողների և արտահանողների հաշվառման համար լիազոր մարմինը վարում է գրանցամատյան:
9. Հավաստագրված սերմեր և տնկանյութ արտադրողների, ներկրողների և արտահանողների հաշվառման գրանցամատյանի վարման կարգը և ձևը սահմանում է Կառավարությունը:
- 10। Սույն հոդվածի 1-ին կետով սահմանված պահանջի խախտումը հանգեցնում է վարչական պատասխանատվության օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 9. Հավաստագրված սերմերի և տնկանյութի պիտակավորումը, փաթեթավորումը, տարավորումը, պահպանությունը, փոխադրումը և իրացումը

1. Սերմերի և տնկանյութի պիտակավորումը, փաթեթավորումը, տարավորումը, պահպանությունը, փոխադրումը և իրացումը կատարվում են հավաստագրի առկայության դեպքում:
2. Փոխադրման և իրացման համար նախատեսված հավաստագրված սերմերի և տնկանյութի յուրաքանչյուր խմբաքանակ փաթեթավորվում, տարավորվում և դրոշմվում է՝ տարայի (ապրանքային միավորի) կամ փակցված պիտակի վրա նշելով սորտի կամ հիբրիդի անվանումը, բուսաբանական դասակարգումը, սերմերի ու տնկանյութի ծագման և որակի մասին ամբողջական և ճշգրիտ տեղեկատվությունը:
- 3। Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով սահմանված պահանջների նկատմամբ վերահսկողությունը կատարում է Կառավարության լիազորած վերահսկողություն իրականացնող մարմինը:
4. Պիտակների ձևերը և դրանց միջոցով հաղորդվող տեղեկությունների բովանդակությունը սահմանում է լիազոր մարմինը:
5. Քիմիական և կենսաբանական միջոցներով մշակված սերմերը և տնկանյութը պահպանվում, փոխադրվում և իրացվում են միայն փաթեթավորված վիճակում:
- 6। Փաթեթը (տարան) պետք է ունենա համապատասխան նախագծուշացնող գրություն և ուղեկցվի սերմերի և տնկանյութի անվտանգ օգտագործման հրահանգով, մարդկանց, կենդանիների առողջության և շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր հետևանքներ ունենալու մասին համառոտ տեղեկատվությամբ:
7. Փաթեթավորման համար օգտագործվող տարաները պետք է ապահովեն հավաստագրված սերմերի և տնկանյութի որակի և քանակի պահպանությունը, իսկ քիմիական և կենսաբանական միջոցներով մշակված սերմերի համար՝ նաև մարդկանց, կենդանիների առողջության և շրջակա միջավայրի անվտանգությունը:

Հոդված 10. Սերմեր ու տնկանյութ արտադրողների և իրացնողների իրավունքները, պարտականությունները և երաշխավորությունները

1. Սերմեր ու տնկանյութ իրացնողները ինքնուրույն են որոշում իրացվող սերմերի և տնկանյութի տեսականին և քանակը:
2. Սերմեր ու տնկանյութ իրացնողները պարտավոր են՝
 - 1) հաշվառվել լիազոր մարմնի կողմից վարվող գրանցամատյանում.
 - 2) հինգ տարվա ընթացքում, իսկ տնկանյութի համար ութ տարվա ընթացքում գրանցել և պահպանել իրացված սերմերի ու տնկանյութի ծագումը հաստատող և քանակը հավաստող փաստաթղթերը՝
 - 3) ապահովել լիազոր մարմնի իրավասու աշխատակիցների ազատ մուտքը պահեստներ և իրացման համար նախատեսված տարածքներ, անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծել նրանց գործունեության կատարման և պահանջվող

փաստաթղթերին ծանոթանալու համար:

3I Մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի իրացմամբ զբաղվող անձինք պարտավոր են երաշխավորել սերմերի և տնկանյութի որակի փաստաթղթերում արձանագրված տորտային մաքրության, ցեղային, տեսակային, տորտային և հիբրիդային, ինչպես նաև կարգային կամ դասային պատկանելության ցուցանիշների համապատասխանությունը իրացվող սերմերի և տնկանյութի հավաստագրին, որոնց խախտման դեպքում պատասխանատվություն են կրում Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

4I Սերմեր և տնկանյութ արտադրողները՝

- 1) ինքնուրույն են որոշում արտադրվող սերմերի և տնկանյութի տեսականին և քանակըI
- 2) կարող են տորտերի կամ հիբրիդների տնտեսական արդյունավետության պետական փորձարկումների կազմակերպման և դրանք Հայաստանի Հանրապետությունում օգտագործման թույլտվություն ունեցող տորտերի և հիբրիդների ցանկում գրանցման հայտ ներկայացնել.
- 3) Հայաստանի Հանրապետությունում սերմնադաշտերի և տնկարանային դաշտերի դաշտային հետազոտությունների մասին հայտ ներկայացնել:
5. Հավաստագրման ենթակա սերմեր և տնկանյութ արտադրողները պարտավոր են՝
 - 1) հաշվառվել լիազոր մարմնի կողմից վարվող գրանցամատյանում.
 - 2) ներկայացնել հայտ(եր)՝ սերմնադաշտերի և տնկանյութի մայրուտների ու տնկարանի թողարկող դաշտերի դաշտային հետազոտություններ, սերմերի և տնկանյութի որակական ցուցանիշների լաբորատոր փորձարկումներ կատարելու և համապատասխան փաստաթղթեր ստանալու համար.
 - 3) սերմերի արտադրությունն իրականացնել՝ պահպանելով սերմնաբուծության հերթագայությունը.
 - 4) հինգ տարվա ընթացքում, իսկ տնկանյութի համար ութ տարվա ընթացքում գրանցել և պահպանել արտադրված, օգտագործված և իրացված սերմերի ու տնկանյութի ծագումը հաստատող և քանակը հավաստող փաստաթղթերը.
 - 5) ապահովել լիազոր մարմնի իրավասու աշխատակիցների ազատ մուտքն արտադրական տարածք (սերմնադաշտեր, տնկարաններ, մայրուտներ, պահեստներ, սերմերի մշակման և փաթեթավորման տարածքներ), անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծել նրանց գործունեության իրականացման և պահանջվող փաստաթղթերին ծանոթանալու համար:
6. Մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի արտադրությամբ, պահպանությամբ, փոխադրումներով, վերաբրտադրությամբ զբաղվող և հավաստագրման գործընթացը կատարող ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք պարտավոր են երաշխավորել՝
 - 1) սերմերի և տնկանյութի որակի փաստաթղթերում արձանագրված տորտային մաքրության, ցեղային, տեսակային, տորտային և հիբրիդային, ինչպես նաև կարգային կամ դասային պատկանելության ցուցանիշների համապատասխանությունը արտադրված սերմերի և տնկանյութի հավաստագրին, որոնց խախտման դեպքում պատասխանատվություն են կրում Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով.
 - 2) սերմերի և տնկանյութի որակը բնորոշող ցեղային, տեսակային, տարատեսակային, տորտային և հիբրիդային, ինչպես նաև կարգային կամ դասային պատկանելության մասին փաստաթղթերի պահպանությունը.
 - 3) սերմերի որակական և տնկանյութի ապրանքային ցուցանիշների փոփոխությունների վերաբերյալ ողջամիտ ժամկետներում լիազոր մարմին համապատասխան տեղեկատվություն ներկայացնելը.
 - 4) հավաստագրման ընթացակարգի, սերմնաբուծության հերթագայության, տնկարանային արտադրության, տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նշված ոլորտներում գործող նորմատիվային այլ փաստաթղթերով սահմանված պահանջների կատարումն ու համապատասխան փաստաթղթերի ձևակերպումը:

Հոդված 11. Սերմերի և տնկանյութի ներմուծումն ու արտահանումը

1. Մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի ներմուծումը Հայաստանի Հանրապետություն թույլատրվում է, եթե՝
 - 1) սերմերը և տնկանյութը նախատեսված են գիտահետազոտական աշխատանքների և տորտափորձարկման նպատակների համար, որը հավաստվում է արտադրող կազմակերպության տրամադրած համապատասխան փաստաթղթով.
 - 2) ներմուծվող տորտը կամ հիբրիդը գրանցված է օգտագործման թույլտվություն ունեցող տորտերի և հիբրիդների ցանկում, և ներկայացվում են սերմերի և տնկանյութի խմբաքանակի տորտի պատկանելության և որակական ցուցանիշների՝ արտահանող երկրի իրավասու կազմակերպության տրամադրած հավաստագրերը:
 2. Հայաստանի Հանրապետություն մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի ներմուծման և Հայաստանի Հանրապետությունից դրանց արտահանման կարգը սահմանում է Կառավարությունը:
 3. Գիտահետազոտական աշխատանքների և տորտափորձարկումների համար Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծվող և Հայաստանի Հանրապետությունից արտահանվող մշակաբույսերի սերմերի և տնկանյութի առավելագույն քանակը սահմանում է լիազոր մարմինը:
 4. Սույն հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ մասերի դրույթները չեն տարածվում «Մաքսային տարանցում», «Մաքսային պահեստ» և «Ազատ մաքսային պահեստ» մաքսային ընթացակարգերով Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծվող սերմերի խմբաքանակի վրա:

51 Սույն հոդվածի 1-ին կետի 2-րդ ենթակետով սահմանված պահանջի խախտումը հանգեցնում է վարչական պատասխանատվության օրենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ 3

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԱՆՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հոդված 12. Պատասխանատվությունն արտադրանքի անհամապատասխանության համար

1. Հավաստագրված սերմերի և տնկանյութի արտադրությամբ, պահպանությամբ, փոխադրումներով, վերարտադրությամբ, իրացմամբ զբաղվող և հավաստագրման գործընթացը կատարող ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձինք պատասխանատվություն են կրում հետևյալ յուրաքանչյուր դեպքում, եթե՝

1) ապացուցվում է, որ սերմերի և տնկանյութի տրտային մաքրության, ցեղային, տեսակային, տրտային, հիբրիդային, ինչպես նաև կարգային կամ դասային պատկանելության ցուցանիշների փոփոխությունները կատարվել են իրենց մեղքով:

2) լրացուցիչ դաշտային հետազոտությունների և լաբորատոր փորձարկումների արդյունքներով անհամապատասխանություն է հայտնաբերվում հավաստագրում ամրագրված ցուցանիշների և սերմերի, տնկանյութի խմբաբանակի համապատասխան փաստացի ցուցանիշների միջև:

3) հավաստագիրը տրվել է հավաստագրման ընթացակարգի, սերմնաբուծության հերթագայության, տնկաբանային արտադրության, տեխնիկական կանոնակարգերի, պետական չափորոշիչների և նշված ոլորտներում գործող նորմատիվային այլ փաստաթղթերով սահմանված պահանջների խախտումներով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ կետերով սահմանված դեպքերում տնտեսավարողներին հասցված վնասները փոխհատուցվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով, եթե կողմերի միջև կնքված պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ:

ԳԼՈՒԽ 4

ՍԵՐՄՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏՆԿԱՆՅՈՒԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

Հոդված 13. Սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության գիտական ապահովումը

1. Սերմնաբուծության և տնկանյութի արտադրության գիտական ապահովումը կատարում են լիազոր մարմինը, գիտակրթական, գիտահետազոտական, գիտաարտադրական, փորձարարական հաստատությունները, գիտնական-հետազոտողները, որոնք մշակում են՝

1) բույսերի նոր սորտերի ընտրասերման, սերմնաբանության և սերմնաբուծության վերաբերյալ գիտատեխնիկական ծրագրեր:

2) սերմնաբանության, սերմնաբուծության և տրտագիտության վերաբերյալ գիտականորեն հիմնավորված արդյունավետ համակարգեր:

3) նոր սորտերի կամ հիբրիդների ներդրման և հանրապետության տարբեր բնակլիմայական գոտիներում և հողակլիմայական տարբեր պայմաններում դրանց մշակության գիտականորեն հիմնավորված առաջարկություններ:

4) սերմնաարտադրության և տնկանյութի արտադրության արդյունավետ տեխնոլոգիաներ, տեղեկատվական ժամանակակից համակարգեր:

5) հանրաճանաչ, արժեքավոր սորտերի և տնկանյութի ձևերի պահպանության և արագացված բազմացման ծրագրեր:

2. Մշակաբույսերի գենետիկական պաշարների պահպանության նպատակով լիազոր մարմինը սահմանում է հանրահայտ և տնտեսական մեծ արժեք ունեցող սորտերի պահպանության և վերարտադրության ընթացակարգեր:

ԳԼՈՒԽ 5

ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 14. Սույն օրենքը խախտելու համար պատասխանատվությունը և վեճերի լուծման կարգը

1. Սույն օրենքի խախտումն առաջացնում է պատասխանատվություն՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

2. Լիազոր մարմնի հավաստագրման գործընթացը կատարող ստորաբաժանումների կամ պաշտոնյաների, հավատարմագրված լաբորատորիաների և դաշտային հետազոտողների որոշումների հետ չհամաձայնելու դեպքում ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք կարող են՝

1) համապատասխան որոշումն ստանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, բողոք ներկայացնել լիազոր մարմնի բողոքարկման խորհուրդ, որը բողոքը քննության է առնում այն ստանալուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում, և որոշումն ընդունելուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, այն տրամադրում է բողոքարկող կողմին:

2) սերմնադաշտերի և տնկարանային դաշտերի ու տնկարկների դաշտային լրացուցիչ հետազոտությունների և սերմերի, տնկանյութի լաբորատոր լրացուցիչ փորձարկումների անցկացման հայտ ներկայացնել լիազոր մարմին՝ պահանջելով այդ աշխատանքների կատարումն ապահովել այլ հավատարմագրված դաշտային հետազոտողների և փորձարկման լաբորատորիաների միջոցով:

3) բողոքի խնդրո առարկա համարվող որոշման հավաստիությունը պարզաբանելու նպատակով կազմակերպել դաշտային լրացուցիչ հետազոտություններ և լաբորատոր փորձարկումներ այդ իրավասություններն ունեցող անկախ դաշտային հետազոտողների և հավատարմագրված լաբորատորիաների միջոցով:

3. Լիազոր մարմնի բողոքարկման խորհրդի որոշմանը չհամաձայնելու դեպքում բողոքարկող կողմը կարող է դիմել դատարան՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

4. Բողոքարկման խորհրդի կազմը և աշխատակարգը հաստատում է լիազոր մարմինը:

Գ Լ ՈՒ Խ 6

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 15. Եզրափակիչ մաս և անցումային դրույթներ

11 Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակումից մեկ տարի հետո:

2. Սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած ճանաչել «Սերմերի մասին» 2005 թվականի մայիսի 20-ի ՀՕ-106-Ն օրենքը:

3. Սույն օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերով, 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերով, 7-րդ հոդվածի 4-րդ, 5-րդ և 7-րդ մասերով, 8-րդ հոդվածի 2-րդ և 9-րդ մասերով, 9-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 11-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով, 14-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված իրավական ակտերն ընդունվում են օրենքի պաշտոնական հրապարակումից հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում:

Հանրապետության նախագահ

Վ. Խաչատուրյան

2022 թ. հոկտեմբերի 3
Երևան
ՀՕ-345-Ն

Պաշտոնական հրապարակման օրը՝ 4 հոկտեմբերի 2022 թվական: